

Radio Kootwijk Monument op het zand

Als door een magneet worden we aangetrokken door een reusachtige betonnen kolos op de heide. Wat is dit voor een gebouw? Een monument voor vervlogen woorden, zo blijkt.

Met ontzag zien we het imposante monument opdoemen als we vanuit het bos de zandvlakte op wandelen. Het pad loopt in een kaarsrechte lijn naar het voormalige zendstation Radio Kootwijk, in de volksmond ook wel 'de Kathedraal' genoemd, nu een cultuurhistorisch monument en evenementenlocatie. Vanaf deze plek werden vanaf 1923 telegrammen en morsesignalen verzonden en vanaf 1928 maakte het station ook telefoneren over lange afstanden mogelijk.

'Een prachtig gebouw', vindt Marianne, die vanuit Eindhoven naar deze plek op de Veluwe is afgereisd. 'Ik ken Radio Kootwijk al sinds jaren van plaatjes, nu wilde ik het eens in het echt zien.' Gids Chris Scherff laat de groep stilstaan, haalt zijn mobieltje tevoorschijn en steekt dat in de lucht. 'Eigenlijk is dit gebouw precies hetzelfde als dit', zegt hij. 'Radio Kootwijk maakte in de jaren twintig van de vorige eeuw telegrafie en telefonie mogelijk met het verre Nederlands-Indië. In die tijd was het hier een uitgestrekt en open gebied, perfect om met zo

Vanaf deze plek werden sinds 1923 telegrammen en morsesignalen verzonden

min mogelijk storing signalen de wereld over te sturen.'

'Hallo Bandoeng'
Wanneer we tussen de bijgebouwen door naar de vijver voor het gebouw lopen, rijst de bijna 26 meter hoge zendtoren zwijgend boven ons op. De leegte rondom het gebouw >

De watertoren bij Radio Kootwijk fungeerde ooit ook als vuurtoren, zichtbaar vanaf de Zuiderzee.

Radio Kootwijk is industrieel erfgoed en staat symbool voor de ontwikkeling van communicatie.

symboliseert de enorme afstand die de woorden vanuit Nederland naar dierbare zonen en vaders moesten overbruggen. Aardig wat mensen in de groep doen vanwege hun leeftijd vermoeden dat zij zoiets aan den lijve hebben ondervonden. En dat klopt precies. 'Mijn vader was militair in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger', vertelt Jannie. 'Ik kan mij het liedje 'Hallo Bandoeng' nog heel goed herinneren. We gingen naar mijn oom en tante om te bellen, zij hadden een telefoon. En dan stond ik te wachten totdat ik aan de beurt was om mijn vader te begroeten. Het was een hele gebeurtenis.'

Koningin-moeder Emma

Dan betreden we het gebouw. De ontvangsthal komt enigszins beklemmend over, met donkere wanden waartussen de stem van de gids blijft galmen. Hij

neemt ons mee langs de nissen van vroegere werkruimten, waar foto's hangen van het leven van toen. De bekendste is wellicht die van koningin-moeder Emma, gemaakt op 28 februari 1928 toen zij met de legendarische woorden 'Hallo Bandoeng ... hier Den Haag' het eerste telefoongesprek tussen de twee werelddelen formeel tot stand bracht.

Balzaal

Architect van Radio Kootwijk is de Nederlander Julius Luthmann, die zich door zijn buitenlandse reizen liet inspireren voor zijn werk. Radio Kootwijk is gebouwd in de vorm van een Egyptische sfinx: de bijgebouwen zijn de poten en de zendtoren de kop. De machinekamer is het lijf van het mythische wezen dat in art-decostijl is opgetrokken. Via prachtige trappen, ontworpen volgens de Amsterdamse

School, klimmen we naar het hoogtepunt van de rondleiding: de magistrale machinehal. Hoewel de hal nu leeg is, stonden hier ooit machines te werken

Kostbaar telefoontje

In 1923 werd Radio Kootwijk opgeleverd als zendstation, bedoeld voor het versturen van telegrammen en morsesignalen. Vanaf 1928 werd telefonie mogelijk. In een straal van 1,2 kilometer rond het gebouw stonden op een geëgaliseerd terrein zendmasten van 210 meter hoogte. Bellen naar Bandoeng (nu: Bandung) kostte toen een vermogen: 30 gulden voor de eerste drie minuten. Sinds 1998 zwijgt het zendstation, alleen de herinneringen spreken.

die overzeese communicatie mogelijk maakten. Bij die arbeid kwam een enorme warmte vrij, waardoor het gebouw niet van hout kon worden gemaakt maar van gewapend beton moest zijn. Een revolutionair bouw materiaal voor die tijd, en brandveilig. Ieder voor zich laten we de overweldigende ruimte op ons inwerken. 'Net een balzaal', zegt iemand. Het boogvormige plafond torent hoog boven ons uit, de geometrische patronen in de vloer maken je een beetje duizelig als je er overheen loopt. De ramen, even hoog als de hal zelf, bieden een spectaculair uitzicht op het omringende landschap. Een vrouw met zilveren haren staart naar buiten. 'Ik werkte vroeger als telegrafiste bij de PTT in Amsterdam', vertelt ze. 'Dat was een geweldige tijd. Je had contact met heel Europa. De signalen gingen ook via hier, we zaten hutjemutje in de Amsterdamse seinzaal. Telegramjongens

De ramen, even hoog als de hal zelf, bieden een spectaculair uitzicht op het omringende landschap

renden heen en weer om spoedberichten te bezorgen. Niets van deze leegte en rust doet me denken aan die hectiek van toen, maar ik wilde dit absoluut zien.'

Eigen aantrekkingskracht

De bovengelegen verdieping biedt een prachtig uitzicht op de hal. Een vrouw overwint zelfs haar hoogtevrees en maakt een foto van de vloer beneden. De laatste trap komt uit op de buitenruimte. De twaalfjarige Lorenzo glun-

dert terwijl hij een rondje om de toren maakt. 'Kijk, daar lopen de zandpaadjes waar de zendmasten hebben gestaan', wijst hij. Even verderop strijkt architect Harald met zijn hand langs de opgespoten structuur van het gebouw. 'Een collega van mij heeft meegewerkt aan de renovatie', zegt hij. Radio Kootwijk heeft voor iedere deelnemer een eigen aantrekkingskracht.

Excursie

Op zondagmiddag en soms op zaterdagmiddag verzorgt Staatsbosbeheer een excursie in en om het zendstation Radio Kootwijk. Zie voor data en reserveringen: www.staatsbosbeheer.nl/radiokootwijk.

TEKST: MANON LATERVEER - DE BEER FOTOGRAFIE: MARIJKE KODDEN, MISJA SMITS / BUITEN-BEELD